

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΛΥΣΕΙΣ ΣΤΑ ΑΡΧΑΙΑ

A1. α.

- 1) ΛΑΘΟΣ («ίνα μή κατά πόλεις...διωρισμένοι δικαίοις»)
- 2) ΣΩΣΤΟ («ώσπερ ἀγέλης...συντρεφόμενης»)
- 3) ΛΑΘΟΣ («Οὐ γὰρ, ὡς Ἀριστοτέλης ...ἐνέπλησε»)
- 4) ΣΩΣΤΟ («οὓς τῷ λόγῳ μή συνήγε τοῖς ὅπλοις βιαζόμενος»)
- 5) ΛΑΘΟΣ (« προσέταξεν ἠγεισθαι..ἄλλοφύλους δὲ τοὺς πονηροὺς»)

B1. Ο Πλούταρχος παρουσιάζει τον Αλέξανδρο να προβάλλει τον εαυτό του ως εντολοδόχο των θεών να διαχειριστεί τις τύχες όλων των ανθρώπων, να τους συμφιλιώσει και να επιφέρει την ομόνοια στη μεγάλη επικράτεια του («ἀλλά κοινός ἦκειν θεόθεν ἀρμοστής καὶ διαλλακτῆς τῶν ὅλων νομιζῶν»). Η αυτοπαρουσίαση του Αλέξανδρου ως απεσταλμένου του θεού υπαγορεύτηκε από πολιτικούς λόγους και εξυπηρετούσε την αποδοχή της εφαρμογής της πολιτικής του στον ελληνοασιατικό κόσμο. Είναι ολοφάνερο ότι χρησιμοποίησε τη δύναμη της θρησκείας, ιδιαίτερα στους κατοίκους της Ανατολής για πολιτικούς λόγους. Με το να επιτρέπει στους κατακτημένους πληθυσμούς να λατρεύουν τους θεούς τους, εφαρμόζοντας μια πολιτική θρησκευτικής ανθεκτικότητας, ενίσχυε τη συνοχή του κράτους του και ταυτόχρονα τον πολυπολιτισμικό τον χαρακτήρα. Με την αναγνώριση της λατρείας και την απόδοση τιμών από τον ίδιο και σε ελληνικές θεότητες και σε θεότητες των Ασιατών και των Αιγυπτίων προσπάθησε να γεφυρώσει το χάσμα μεταξύ του ελληνικού κόσμου και του κόσμου της Ανατολής. Ταυτόχρονα εμφανίζεται και ως συμφιλιωτής όλων των ανθρώπων και κοινός διοικητής και διαχειριστής όλων όσοι ανήκουν στη νέα οικουμενική τάξη, την οποία έχει εκ θεού εντολή να επιβλέπει. Επομένως, ο Πλούταρχος θεωρούσε τον Αλέξανδρο οραματιστή ενός οικουμενικού κράτους, όπου δεν υφίστανται διακρίσεις φυλετικές, πολιτικές, κοινωνικές, θρησκευτικές και πολιτισμικές, όπου Έλληνες και βάρβαροι μπορούν να λατρεύουν ελεύθερα τους θεούς τους και ζουν ισότιμα υπό την εξουσία ενός ηγέτη που νοιάζεται γι' αυτούς και αποβλέπει με την πολιτική του στην αρμονική ζωή όλων.

Επιπρόσθετα, ο Αλέξανδρος, σύμφωνα με τον Πλούταρχο, προωθείται μια νέα ιδεολογία που να μπορεί να ανταποκριθεί στον κόσμο που δημιούργησε με τις κατακτήσεις του, υπερβαίνοντας τα στενά όρια της ελληνικής πόλης-κράτους. Γι' αυτό και προσδιορίζει τη λέξη «πατρίδα», η οποία είχε βαρύνουσα σημασία για τους πολίτες του αρχαίου κόσμου, με ένα διαφορετικό περιεχόμενο («πατρίδα μὲν τὴν οἰκουμένην προσέταξεν ἠγεισθαι πάντας»). Η αγάπη προς την πατρίδα συνεχίζει να θεωρείται βασικό καθήκον, ωστόσο ήδη οι Κυνικοί επαναπροσδιορίζουν τη σημασία του όρου. Καθώς το άτομο δεν προσδένεται ούτε περιορίζεται στην πόλη και τον τόπο του, ο όρος διευρύνεται, για να συμπεριλάβει ολόκληρο τον κόσμο. Η αντίληψη ότι υπάρχει ουσιαστική και φυσική σύνδεση του καθενός με την ανθρωπότητα, η προτεραιότητα της ανθρώπινης ιδιότητας, είναι η βάση του στωικού κοσμοπολιτισμού. Επομένως, παρουσιάζεται μια νέα αντίληψη για την πατρίδα. Ο Αλέξανδρος καλεί όλους όσοι είναι ενταγμένοι στην επικράτεια του να θεωρούν ως

πατρίδα τους την οικουμένη και όχι την πόλη από την οποία προέρχονται, την ιδιαίτερη πατρίδα τους. Ο Αλέξανδρος παρουσιάζεται εδώ σαν να έχει σχεδιάσει και να εφαρμόζει ένα πρόγραμμα πολιτισμικής ομογενοποίησης. Πάντως, ο νέος ελληνιστικός κόσμος που προέκυψε από την εκστρατεία του Αλέξανδρου ανέδειξε καινούριες αξίες, που υπονόμευσαν τις αξίες των πόλεων- κρατών. Και στο ηθικό-πολιτικό επίπεδο, η ηθική του δασκάλου του Αλέξανδρου, του Αριστοτέλη, αντιστοιχούσε στη μικρή κλίμακα μιας πόλης και όχι στην αναδυόμενη οικουμένη.

Στην απάντηση έγινε ενδεικτική παράθεση δύο(σύμφωνα με την εκφώνηση της ερώτησης) από τα χαρακτηριστικά που αποδίδει συνολικά ο Πλούταρχος στον Αλέξανδρο. Οι μαθητές μπορούν ακόμη να εντάξουν και άλλα χαρακτηριστικά από αυτά που εμπίπτουν στα ερμηνευτικά σχόλια της ενότητας. («πῶς τῷ λόγῳ μὴ συνῆγε τοῖς ὄπλοις βιαζόμενος», «εἰς ταυτὸ συνενεγκῶν... τὰς διαίτας»)

B2. Στην Πολιτεία του Ζήνωννα κύριος σκοπός είναι να μην κατοικούν οι άνθρωποι χωριστά ανά πόλεις ούτε ανά δήμους έχοντας ξεχωριστό σύστημα δικαίου («ἵνα μὴ κατὰ πόλεις μὴδὲ δήμους οἰκῶμεν ἰδίους ἕκαστοι διωρισμένοι δικαίους») αλλά να θεωρούμε όλους τους ανθρώπους δημότες και πολίτες μιας κοινής πόλης στην οποία επικρατεί ένας κοινός τρόπος ζωής και κοινοί κανόνες τάξης, δηλαδή ένας κοινός νόμος («πάντας ἀνθρώπους ἡγώμεθα δημότας καὶ πολίτας, εἷς δὲ βίος ἦ καὶ κόσμος»). Με τις απόψεις αυτές ο Ζήνωνας προβάλλει την ιδέα ότι κάθε άνθρωπος νιώθει πρωταρχικά «πολίτης του κόσμου», μέλος της παγκόσμιας κοινότητας και κατά δεύτερο λόγο δημότης της πόλης όπου γεννήθηκε και πολίτης ενός συγκεκριμένου κράτους και έθνους. Επιπρόσθετα, ο Ζήνωνας μοιάζει την ιδεώδη οικουμενική πολιτική κοινότητα με μια αγέλη ζώων τα οποία διαβιούν στη φύση και τρέφονται όλα μαζί υποτασσόμενα σε έναν κοινό φυσικό νόμο («ὥσπερ ἀγέλης συννόμου νόμῳ κοινῷ συντρεφομένης»). Με μια οπτική εικόνα μας μεταφέρει στον κόσμο της φύσης, συνδυάζοντας ωστόσο χαρακτηριστικά πολιτικής κοινότητας (νόμῳ κοινῷ). Όπως επιβάλλεται αυτά, καθοδηγούμενα από το φυσικό τους ένστικτο, να διαβιούν σύμφωνα με τον φυσικό νόμο, έτσι και ο άνθρωπος επιβάλλεται και αυτός ως μέλος της φύσης, να ακολουθεί τον φυσικό νόμο, τη φυσική ευνομία. Η ευνομία αποτελούσε μόνιμο αίτημα στη θεωρία και την πρακτική της ελληνικής αρχαιότητας. Ένας από τους υποστηρικτές της δημοκρατίας, ο λεγόμενος «Ανώνυμος του Ιαμβλίχου» συνοψίζει τα πλεονεκτήματα της, αξιολογώντας την ως «ο,τι καλύτερο για το σύνολο και για το άτομο». Στους Στωικούς, ο νόμος είναι ουσιαστικό στοιχείο της πόλης, που ορίζεται ως ένα «πλήθος ανθρώπων που διοικούνται από τον νόμο» (Κλήμης Αλεξανδρεὺς, Στρωματεῖς, 4.26), τον φυσικό νόμο που ισχύει για όλα τα πράγματα. Ο ηγέτης αυτής της κοσμοπόλης πρέπει να γνωρίζει τα αγαθά και τα κακά, να κατέχει το κύριο πολιτικό αγαθό, την αρετή και να αναλαμβάνει πολλαπλούς ρόλους (κυβερνήτης, δικαστικός, παιδαγωγός κ.α.), ώστε να διασφαλιστεί η ευνομία.

Παρόμοια, στο παράλληλο κείμενο του Μάρκου Αυρήλιου διατυπώνεται η άποψη ότι το άτομο αποτελεί αδιάσπαστο μέρος του συνόλου που υπακούει στους φυσικούς νόμους («Εἶμαι μέρος ενός συνόλου... νόμους») καθώς αυτοί είναι σταθεροί, αιώνιοι, κοινοί για όλα τα φυσικά όντα και εκφράζουν την κοσμική τάξη. Έτσι το άτομο αντιλαμβάνεται ότι αποτελεί μέρος μιας ευρύτερης κοινωνίας. Επιπρόσθετα,

εκφράζεται η άποψη ότι το άτομο συνδέεται με συγγένεια με τους συνανθρώπους του («με συνδέει μια συγγένεια με τα ομοειδή μέρη»), ενώ ως μέρος του συνόλου εναρμονίζεται με αυτό και παραμένει ικανοποιημένο («Όσο θα θυμούμαι ότι... ό,τι και να προκύψει») λειτουργώντας πάντα με γνώμονα το κοινό συμφέρον και αποφεύγοντας συνάμα αντικοινωνικές συμπεριφορές που θα επέφεραν αρνητικό αντίκτυπο στους συνανθρώπους τους («Και εφόσον με συνδέει... αντίθετη παρόρμηση»).

B3.

- α)ένταση
- β)προαιρετική
- γ)κράση
- δ)πληθυσμού
- ε)χρήσης

B4.

1. γ
2. α
3. β
4. α
5. α

Γ1. Οι αρχηγοί (των Αθηναίων) στη Σάμο και ιδιαίτερα ο Θρασύβουλος, ο οποίος είχε πάντα την ίδια γνώμη, όταν μετέβαλε την πολιτική κατάσταση (πρωτοστάτησε στη μεταβολή της πολιτικής κατάστασης), ώστε να επαναφέρει τον Αλκιβιάδη [και] τέλος από τη συνέλευση του λαού έπεισε το μεγαλύτερο μέρος των στρατιωτών και αφού αποφάσισαν οι ίδιοι με ψήφο την επαναφορά/ επάνοδο και την αμνηστία του Αλκιβιάδη, αφού έπλευσε προς τον Τισσαφέρνη, επανέφερε στη Σάμο τον Αλκιβιάδη, γιατί θεωρούσε ως μόνη σωτηρία το να απομακρύνει για χάρη τους τον Τισσαφέρνη από τους Πελοποννήσιους.

Γ2. Οι Αθηναίοι ανακαλούν τον Αλκιβιάδη στη Σάμο από την εξορία, ευελπιστώντας ότι θα μπορούσε να απομακρύνει τον Τισσαφέρνη από τους Πελοποννήσιους, καθιστώντας τον φιλικά διακείμενο απέναντι τους. Οι Αθηναίοι, ως είθισται, συγκαλούν τη συνέλευση του λαού στην οποία ο Αλκιβιάδης, ύστερα από τη διατύπωση παραπόνων για τις ταλαιπωρίες που υπέστη στην εξορία, επιχειρεί να μεγαλοποιήσει την επιρροή που ασκεί στον Τισσαφέρνη. Με αυτή του τη στάση αποσκοπεί να εκφοβίσει τους ολιγαρχικούς στην Αθήνα, επιτυγχάνοντας τη διάλυση των πολιτικών ολιγαρχικών οργανώσεων (*ἵνα οἱ τε οἴκοι τὴν ὀλιγαρχίαν ἔχοντες φοβοῖντο αὐτὸν καὶ μᾶλλον αἱ ζυνωμοσίαι διαλυθεῖεν*). Συνακόλουθα, επιδιώκει να ισχυροποιήσει τη θέση του στους Αθηναίους στρατιώτες που βρίσκονται στη Σάμο και να τους εμψυχώσει για να αντιμετωπίσουν τις επικείμενες εξελίξεις (*καὶ οἱ ἐν τῇ Σάμῳ τιμωτέρον τε αὐτὸν ἄγοιεν καὶ αὐτοὶ ἐπὶ πλέον θαρσοῖεν*). Τέλος, επιθυμεί να απολέσουν τις ελπίδες

τους οι εχθροί και να αποδυναμωθούν εν μέσω συκοφαντιών και διαβολιών (οἱ τε πολέμοι τῷ Τισσαφέρνει ὡς μάλιστα διαβάλλοιντο καὶ [ἀπὸ] τῶν ὑπαρχουσῶν ἐλπίδων ἐκπίπτειν).

Γ3.

α. πλήθος: πλήθεσι (ν)

ιδίαν: ιδιωτέραν, ιδιαίτεραν

πολλά: πλεῖστα

ἑαυτοῦ: ὑμᾶς αὐτάς

ὑπαρχουσῶν: ὑπαρχόντων

ἐλπίδων: ἐλπίδι

β. ἔπεισε: πέπεικε

ψηφισαμένων: ἐψηφισμένων

πλεύσας: πεπλευκῶς

κατήγεν: καταγήοχε(ν), κατήχε(ν)

Γ4.

α.

τὰ πράγματα: αντικείμενο του ρήματος μετέστησε

ἄδειαν: αντικείμενο της μετοχής ψηφισαμένων

ὡς τὸν Τισσαφέρνην: εμπρόθετος προσδιορισμός της κατεύθυνσης σε πρόσωπο από τη μετοχή πλεύσας

ἐκκλησίας: υποκείμενο της μετοχής γενομένης(γενική απόλυτη)

τῶν μελλόντων: επιθετική μετοχή (ονοματική)συνημμένη που λειτουργεί ως γενική αντικειμενική(ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός)από το ἐλπίδας

οἴκοι: επιρρηματικός προσδιορισμός της στάσης σε τόπο από την έκφραση οἱ τήν ὀλιγαρχίαν ἔχοντες

τῷ Τισσαφέρνει: δοτική αντικειμενική(ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός) από το οἱ πολέμοι

β. Πλεύσας: πρόκειται για επιρρηματική χρονική μετοχή συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος ἔπεισε (Θρασύβουλος) που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου.

Η χρονική αυτή μετοχή του αορίστου δηλώνει το προτερόχρονο και αναλύεται σε δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση ως εξής:

ἐπεὶ ἔπλευσεν Θρασύβουλος.

Επιμέλεια

Καστάνη Β. - Λιάλιου Μ.